

УДК 372.881.111.1:81'38

ДО ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ВНЗ

Дідо Наталія Данилівна
м.Ужгород

У статті розглянуто основні аспекти вивчення ділової англійської мови у немовних вищих навчальних закладах. Актуальність даної тематики визначається потребою у підготовці висококваліфікованих фахівців різних галузей, здатних до успішної професійної діяльності в межах світової спільноти, де знання англійської мови як мови міжнародного спілкування є ключовим. Описано різні види діяльності на практичних заняттях з ділової англійської мови, які б сприяли успішному опануванню мовного матеріалу та основних комунікативних навиків студентів та підвищили їх навчальну мотивацію.

Ключові слова: ділова англійська мова, міжнародне спілкування, комунікативні навики, ділове мовлення, ділова кореспонденція.

Постановка проблеми. З прискоренням глобалізації і поширенням міжнародних ділових зв'язків України з іншими державами на політичному та економічному рівнях зростає потреба у висококваліфікованих спеціалістах не лише в окремих галузях, а й здатних орієнтуватися в галузі міжнародної економіки та бізнесу. У таких умовах важливим є усвідомлення майбутніми фахівцями різних галузей реальності і необхідності їх майбутніх зв'язків із міжнародним середовищем, а одним з першочергових завдань освіти стає якісна підготовка фахівців, здатних до успішної професійної діяльності в межах світової спільноти. В цьому контексті володіння англійською мовою як мовою міжнародного спілкування стає необхідністю для людини.

Як уже зазначалося, актуальність даної теми визна-

чається тим, що в сучасних реаліях виникає конкретна потреба у висококваліфікованих спеціалістах у галузі новітніх технологій, охорони навколишнього середовища, економіки та бізнесу, які б володіли мовою спілкування, найбільш розповсюдженою в світовому товаристві. Для успішного розвитку економіки і забезпечення конкурентоспроможності на міжнародних ринках потрібні не просто перекладачі, а спеціалісти в різних галузях науки, техніки, економіки, що володіють іноземною мовою в тій мірі, яка необхідна для взаєморозуміння представників різних мовних культур. Отже, сьогодні істотно змінюються вимоги до володіння іноземною мовою фахівцями всіх рівнів, першорядного значення набувають практичні навички, що передбачають знання ділової мови в усному та писемному мовленні, вміння використовувати іноземну мову у своїй професійній діяльності [6, с.132].

Аналіз останніх досліджень. Проблема викладання ділової англійської мови є актуальною у дослідженнях багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, методика навчання студентів технічних вузів усного ділового спілкування англійською мовою є предметом дослідження Д.Бубнової [1]; навчання студентів ділової англійської мови через методику занурення описано у праці З.Корнєвої [3]; методику навчання читання англійською мовою для ділового спілкування у взаємозв'язку з іншими видами мовної діяльності розроблено у дослідженні Ю.Дегтярьової [2], а науковець О.Огурцова [5] розглядає використання Інтернет-ресурсу у навчанні ділової англійської мови майбутніх економістів.

Метою даної статті є аналіз основних аспектів вивчення ділової англійської мови на немовних спеціальностях вищих навчальних закладах, які підвищують навчальну мотивацію студентів, а також сприяють їхньому професійному й особистісному зростанню.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні вимоги сучасності до фахівців підвищуються рік у рік і включають не лише високий рівень знань та вмінь за фахом, але й володіння іноземною мовою на відповідному рівні. Це пов'язано з тим фактом, що сучасний фахівець отримує нову фахову інформацію через іноземні джерела. Сьогодні вивчення іноземних мов сприяє реалізації таких напрямків професійної діяльності, як ознайомлення з новими технологіями, науковими гіпотезами, видатними інноваціями в галузі техніки; встановлення контактів з іноземними партнерами, фірмами, підприємствами, навчальними закладами; підвищення рівня професійної компетенції фахівців. Володіння іноземною мовою вже є не ознакою престижу, а потребою сучасного фахівця.

Тому у вищих навчальних закладах впроваджено спеціальний курс ділової англійської мови, який пов'язаний із вивченням англійської мови не тільки як обов'язкової дисципліни, як одного з шляхів отримання знань іноземною мовою з обраної студентами спеціальності. Завдяки діловій англійській мові фахівці різних країн обмінюються дослідженнями та досвідом у різних галузях науки. Курс ділової англійської мови враховує специфіку оформлення необхідної документації та засвоєння базової ділової лексики й спеціальної термінології [4, с.97]. Цей курс покликаний ефективно поєднувати навички професійно-орієнтованого спілкування з конкретними діловими мовними ситуаціями.

Іноземна мова в будь-якому навчальному закладі вивчається перш за все для спілкування, тому процес навчання повинен концентруватися на вдосконаленні опанування всіх видів мовленнєвої діяльності. Сучасний фахівець має вивчати можливості закордонних партнерів, їхню роботу, досягнення з метою впровадження кращих результатів у

свою роботу; за допомогою технічних засобів зв'язку, безпосереднього спілкування підтримувати ділові контакти, вести ділову бесіду із закордонними партнерами; добирати літературні джерела, при необхідності використовувати загальнонаукові та специфічні методи збирання первинної інформації, застосовуючи наукові методи обробки інформації.

Ділова іноземна мова розглядається і як мова професійної спрямованості, вона передбачає певний лексичний матеріал та певні види комунікацій у діловому контексті. Ділова англійська мова використовується в бізнесовому оточенні, її концепція формується і набуває ваги з поглибленням ділової інтеграції. Таким чином, викладання ділової англійської мови включає не тільки надання мовних знань, умінь та навичок, але й формування свідомості природи комунікацій у бізнесі, оволодіння методами їх реалізації, культурної свідомості, а також узагальнення на прагматичному рівні знань і навичок, отриманих студентами при вивченні спеціальних, соціальних та гуманітарних дисциплін [6, с.133].

При навчанні студентів ділової англійської мови завдання викладача полягають перш за все у формуванні в студента комунікативної компетентності з ділового мовлення, розширенні його словникового запасу за рахунок спеціальної лексики, мінімізації невизначеностей, які пов'язані із засвоєнням лексико-нормативної бази міжнародних документів.

У викладанні ділової англійської мови найкраще зарекомендував себе комунікативний підхід, який передбачає вивчення мови в психологічно комфортній обстановці. Студент повинен бути не лише зацікавленим у спілкуванні, але і розуміти, що він знаходиться в однаковій ситуації з іншими студентами, які беруть участь в процесі комунікації, а це, в свою чергу, не викличе у нього почуття страху перед вивченням іноземної мови. Студенти повинні якомога повніше бути занурені в іншомовне середовище, і чим більше студент спілкується англійською мовою, тим швидше його іншомовне мовлення перестає гальмуватися рідним.

Групові дискусії підвищують мотивацію й особисту участь співрозмовників у вирішенні обговорюваних проблем. Тут їм доводиться використовувати не лише знання іноземної мови, але і формулювати власні думки, знаходити засоби для відстоювання своїх позицій. Дискусія сприяє розвитку лексичних, граматичних, логічних навичок, спонукає студентів прислухатися до висловів, розвиваючи тим самим навички розуміння на слух, сприяє формуванню вміння самостійно висловлюватися.

На практичних заняттях з ділової англійської мови велика увага приділяється й *розвитку діалогічного мовлення*, що відповідає комунікативній спрямованості навчального процесу. На заняттях майбутні фахівці мають бути поставлені в такі умови, за яких за допомогою іноземної мови вони могли б вирішити потрібні для себе проблеми, тобто їх навчальна діяльність має бути максимально наближена до реальної обстановки. Вони набувають практики, досвіду в професійній діяльності і одночасно засвоюють мову.

Основними типовими ситуаціями усного спілкування для студентів є *прес-конференції, переговори, презентації, обговорення та укладання договорів, контрактів, вирішення ділових питань із партнером по телефону, професійні бесіди*. Такі ситуації вимагають уміння слухати й розуміти ділове мовлення, і якраз тут часто виникають труднощі при розумінні партнера в процесі спілкування іноземною мовою. Студенти не повністю розуміють співрозмовника, і тому не завжди можуть відповісти на запитан-

ня. Але найпоширенішими труднощами при спілкуванні із зарубіжними партнерами є незнайомі терміни, вирази та словосполучення, теми мовлення та специфіка вимови, певні труднощі виникають також у розумінні діалогічного мовлення при безпосередньому спілкуванні в ситуаціях ділової комунікації та сприйняття мовлення в умовах технічних перешкод при спілкуванні з партнером по телефону. За умови недосконалого володіння англійською мовою студентам необхідно навчитися компенсувати комунікативні невдачі і прогалини у знанні мови. Основними такими засобами є перефразовування (наближення й інакомовлення), звернення по допомогу до співрозмовника, використання різноманітних невербальних засобів спілкування, таких як міміка, жести, плани, схеми тощо.

До курсу навчання діловому спілкуванню англійською мовою мають входити і ті розділи сфери сервісу, без яких неможливо обійтися під час подорожі за кордон (подорож, митний контроль, готель, у ресторані).

Формою ділової комунікації є також *спілкування по телефону*. Мова, що використовується по телефону, повинна бути офіційною, студентам слід володіти певним набором слів та словосполучень, які вживаються тільки при спілкуванні по телефону. Тут потрібно чітко, точно викладати думки і пояснювати незрозумілу інформацію, добре орієнтуватися у темі, яка обговорюється, тому що немає можливості звернутися до джерел інформації (графіків, схем, інструкцій), які можуть використовуватися при спілкуванні по телефону.

Зростаючі ділові та культурні зв'язки із зарубіжними країнами вимагають, щоб сучасні фахівці володіли навиками *ділового листування*. Ділове листування є одним із засобів обміну інформацією, важливим елементом зовнішньоекономічної діяльності. Написання ділового листа вимагає особливої майстерності від його укладача. Від ділового листа багато в чому залежить пошук потенційних іноземних партнерів, можливість установалення ділових контактів, пошук нових ринків збуту продукції та надання послуг. У країнах із розвинутою ринковою економікою діловий лист є невід'ємною частиною соціально-економічних відносин. Для цього студентів слід навчити правилам дотримання мовного етикету писемного мовлення (більш формального, ніж етикет усного мовлення). Зважаючи на різноманітність типів ділових листів (лист-запрошення; лист-замовлення білетів для подорожей; лист замовлення місць у готелі; лист-прохання; лист-запит та ін.), укладач повинен не тільки використовувати відповідні мовленнєві кліше й розмовні формули для висловлювання комуніка-

тивних намірів на письмі, дотримуватися правил увічливості, але й влучно застосовувати професійно-спрямовану лексику для формування змісту листа. Діловий лист забезпечує готовність студента до висловлювання. Студент стає активним учасником учбового процесу, коли перед ним, як перед майбутнім спеціалістом, постає завдання написати діловий лист, повідомити про прибуття керівника фірми та висловити прохання про необхідність забронювати кімнату в готелі та білет на зворотну подорож. Таким чином, ділові тексти створюють умови для розвитку мислення студентів, сприяють формуванню вмінь ділового усного та письмового мовлення.

Важливим завданням для майбутнього спеціаліста є також вміння правильно *написати резюме та аплікаційну заяву*, які необхідні для прийому на роботу. Грамотно та стилістично правильно написане іноземною мовою резюме значно підвищує шанси отримати достойну роботу та надає перевагу над конкурентами.

Навчання студентів немовних спеціальностей ділової англійської мови на сучасному етапі може бути оптимізованим за допомогою використання *дидактичного потенціалу навчальних та інформаційних ресурсів Інтернету*. Він дає можливість інтенсифікувати розвиток англійської мовленнєвих умінь студентів, зокрема усного ділового мовлення, розвинути компетенцію щодо користування англійськими засобами сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій для навчальних і професійних цілей. Навчальні ресурси Інтернету доцільно використовувати для формування у студентів лінгвістичної та формально-логічної складових професійно-орієнтованої іноземної комунікативної компетенції [5, с.54].

Висновки. Отже, навчання майбутніх спеціалістів немовних спеціальностей ділової англійської мови є невід'ємним компонентом їхньої освіти, без якої неможлива якісна підготовка фахівців, які б були конкурентоспроможними у нових умовах євроінтеграційної політики України. Зусилля викладача повинні бути спрямовані на навчання студентів комунікативним навикам ділового спілкування, відтворення мовних ситуацій, які б сприяли ефективному засвоєнню лексичного матеріалу, навчання основам ділової кореспонденції. Крім того, викладач повинен переконати студента в тому, що іноземна мова – це реальний засіб спілкування, за допомогою якого він може виразити себе як особистість. У процесі навчання студентів необхідно визначити типові ситуації ділового спілкування у конкретній сфері діяльності і передусім сформулювати практичні вміння та навички розуміння ділового мовлення.

Література та джерела

1. Бубнова Д.В. Аудіювання як засіб навчання іноземному діловому спілкуванню / Д.В.Бубнова // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: Збірник наукових праць Гуманітарного Інституту НАУ. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2003. – Вип. 6. – С.35-42
2. Дегтярьова Ю.В. Методика навчання студентів вищих немовних навчальних закладів читання англійською мовою для ділового спілкування: на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 «теорія та методика навчання: германські мови» / Ю.В.Дегтярьова. – Київ. – 2006. – 22 с.
3. Корнева З.М. Методика навчання майбутніх економістів англійського ділового мовлення на основі технології занурення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «теорія та методика навчання: германські мови» / З.М.Корнева – К., 2006. – 21с.
4. Малюська З.В. Типові ситуації ділового спілкування для спеціалістів з економіки / З.В.Малюська // Вісник Житомирського державного університету ім.І.Франка, 2006. – Вип. 29. – С.96-99
5. Огурцова О.Л. Навчання ділової англійської мови з використанням Інтернет-ресурсів / О.Л.Огурцова // Збірник наукових праць "Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки". – Харків: Константа, 2006. – Вип.10. – С.50-56
6. Петрушенко О.О. Комунікативні аспекти вивчення ділової іноземної мови у вищих навчальних закладах економічного профілю / О.О.Петрушенко, Т.Д.Веленчук // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна", 2011. – Вип. 4. – С.131-136

В статье рассмотрены основные аспекты изучения делового английского языка в неязыковых высших учебных заведениях. Актуальность данной тематики определяется потребностью в подготовке высококвалифицированных специалистов разных отраслей, способных к успешной профессиональной деятельности в пределах мирового сообщества, где знание английского языка как языка международного общения является ключевым. Рассмотрены разные виды деятельности на практических занятиях по деловой английской речи, которые бы способствовали успешному овладению языкового материала и основных коммуникативных навыков студентов и повысили их учебную мотивацию.

Ключевые слова: деловой английский язык, международное общение, коммуникативные навыки, деловая речь, деловая корреспонденция.

The article deals with the main aspects of the Business English language learning by the students of non-linguistic specialties of higher educational institutions. Topicality of this subject is determined by the requirement in preparation of highly skilled specialists in different branches, capable of successful professional activity within the world community, where the knowledge of English as a language of international communication is essential. Nowadays the requirements to the English language proficiency by all the specialists are changing, the practical skills that provide the spoken and written business language knowledge and the ability to use a foreign language in professional activity are getting more and more important. Much attention in the article is paid to the description of different activities that may be applied on the practical English lessons and may help students to master successfully the language material and the main communicative skills and increase their academic motivation. Among the activities described in the article are group discussion, business situations modelling (negotiation, meeting, press-conference, telephone communication, applying for a job), business letter writing, etc.

Key words: Business English, international communication, communicative skills, business language proficiency, business correspondence.